

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК НАПРЯМ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

ЧИКІН Олексій Олександрович - заступник прокурора Балаклавського району м. Севастополя АР Крим, здобувач Національної академії прокуратури України

Проанализированы основные направления взаимодействия правоохранительных органов с общественностью в противодействии преступности, предложены пути ее совершенствования

У Конституції України, кримінальному, кримінально-процесуальному, кримінально-виконавчому, адміністративному законодавстві є норми, які встановлюють обов'язок і правомірність дій громадян при захисті інтересів держави, власних законних інтересів та прав, прав інших громадян від злочинних посягань. Низка законів України передбачає залучення громадськості і громадян, за їх згодою, в діяльність щодо запобігання злочинності, її окремих видів і злочинних проявів, сприяння взаємодії з правоохоронними органами, здійснення громадського контролю [1, 2, 3, 4].

Соціальна активність громадян у сфері протидії злочинності здійснюється за такими напрямками: а) участі у діяльності громадських організацій; б) взаємодії з правоохоронними органами; в) неформальній реалізації громадського обов'язку.

Розуміння ролі і значення інститутів громадськості в запобіганні злочинності на будь-якій стадії формування та реалізації злочинного наміру віддзеркалюється в законодавстві, що складає правову основу запобіжної діяльності, а також комплексних державних програм, що її спрямовують. Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, котрі є спеці-

алізованими суб'єктами, діють згідно із законом спільно з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами. Однак результати їх діяльності ще не значні через низку чинників. Серед них слід назвати насприйняття суспільством, що протидія злочинності є завданням всього суспільства, а не лише правоохоронних органів, зниження рівня довіри населення до органів кримінальної юстиції, відсутність підтримки і допомоги з боку місцевих органів влади у відновленні та створенні нових громадських формувань з охорони громадського порядку, організації роботи громадських пунктів охорони порядку, координації їх діяльності.

На сьогодні, неурядові організації використовують різноманітні напрямки захисту прав людини: аналітичні дослідження та моніторинг, законопроектна діяльність, стратегічні тяжби, надання консультацій, проведення освітніх заходів, ініціація громадських кампаній тощо.

Саме такими є процедури громадських розслідувань та громадської експертизи, які неодноразово декларувалися у програмних документах правозахисних організацій. Проте, лише у 2008 році порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади був нормативно закріплений відповідною постановою Кабінету міністрів № 976 від 05 листопада 2008 року.

Окрім того, в національній практиці існують такі форми громадського контролю, як громадські ради при органах виконавчої влади, спостережні комісії при територіаль-

них державних адміністраціях, практика інформаційних запитів, процедура громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади, виїзди мобільних моніторингових груп до спеціальних установ міліції (ізолятори тимчасового приймання, приймальники-розподільники). Проте, громадські розслідування тривалий час залишаються поза увагою в Україні.

Конституція України (ст. 80) також передбачає можливість створення у Верховній Раді України тимчасових слідчих комісій для проведення розслідувань, що становлять суспільний інтерес, але їх висновки і пропозиції не є вирішальними для слідства і суду.

У січні 2009 року був прийнятий закон „Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України”, який визначав їх правовий статус, повноваження та організаційні основи діяльності. Проте рішенням Конституційного Суду України від 10 вересня 2009 року № 20–РП/2009 цей закон був визнаний таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), тобто на сьогоднішній день проведення розслідувань з питань, що становлять суспільний інтерес за допомогою парламентських інституцій є неможливим.

У той же час проведення на належному рівні громадських, журналістських, парламентських розслідувань могло б сприяти: викриттю або виявленню злочинів, антигромадської поведінки, корупції і несправедливості, некомпетентності або недбалості, захисту здоров'я та безпеки людей, прийняттю обґрунтованих рішень [5, с. 16].

Важливим напрямком громадянського суспільства у здійсненні контролю за діяльністю правоохоронних органів є проведення громадської експертизи. Ініціаторами громадської експертизи можуть бути такі інститути громадянського суспільства, як: громадські організації, професійні і творчі спілки, організації роботодавців, благодійні релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні ЗМІ, підприємницькі товариства тощо.

Предметом громадської експертизи діяльності правоохоронних органів можуть бути проекти актів правоохоронних органів

та їх посадових осіб з питань, що стосуються дотримання прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина; стан виконання відповідними правоохоронними органами та їх посадовими особами законодавства України, державних та місцевих програм запобігання і протидії злочинності, фінансування правоохоронних органів, виконання посадовими особами своїх обов'язків, інша діяльність правоохоронних органів та їх посадових осіб, яка пов'язана із виконанням покладених на них функцій [6, с. 9].

Важливим інструментом для здійснення взаємодії органів внутрішніх справ з громадськими формуваннями, на мою думку, є діяльність громадських рад при Міністерстві внутрішніх справ України, яка має функціонувати під неухильним керівництвом Міністерства та його органів на місцях.

Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» 25 січня 2011 року було створено Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України (далі — Громадська рада, Рада). Мета створення цього постійно діючого колегіального виборного консультативно-дорадчого органу – забезпечення участі громадян у формуванні та реалізації державної політики.

Міністерством внутрішніх справ для забезпечення діяльності Громадської ради та налагодження взаємодії з нею було вжито ряд організаційних і практичних заходів.

Для функціонування секретаріату МВС було виділено кабінет, який обладнано засобами зв'язку, офісною та комп'ютерною технікою, забезпечено доступ до інтернет-мережі.

У той же час слід зазначити, що керівництво Громадської ради не змогло належним чином організувати її роботу та реалізувати наявні механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики.

Засідання Громадської ради проводяться безсистемно, плани роботи та консультацій з громадськістю не складено, надіслані до МВС протоколи не містять пропозицій, урахування яких мало б реальний вплив на прийняття управлінських рішень МВС.

АНОТАЦІЯ

Проаналізовані основні напрямки взаємодії правоохоронних органів з громадськістю з протидії злочинності, запропоновані шляхи її вдосконалення.

Про відсутність ефекту від роботи чинного складу Ради свідчить і те, що за півтора року Радою не внесено жодної пропозиції стосовно підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики, утвердження і забезпечення громадянських прав і свобод, удосконалення роботи МВС, проведення громадської та громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів МВС, організації публічних заходів з метою обговорення актуальних питань розвитку і діяльності МВС, правової просвіти населення.

Тривалий час керівництво Ради зосереджувало основну увагу розгляду питань матеріально-технічного забезпечення її діяльності, створення комфортних умов роботи керівництва (забезпечення транспортом, перепустками на режимні території Міністерства, видача посвідчень тощо).

Ситуація, що складалася в організації діяльності Громадської ради при Міністерстві внутрішніх справ України, не дозволяє МВС реалізувати в повному обсязі вимоги Указу Президента України від 24 березня 2012 року № 212/2012 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» стосовно створення сприятливих умов, спрямованих на задоволення інтересів, захист прав і свобод людини і громадянина, дальше становлення громадянського суспільства на засадах безпосередньої представницької демократії, широкого впровадження демократичних форм участі, самореалізації та самоорганізації громадян.

З урахуванням викладеного та з метою створення умов для повноцінного забезпечення і стимулювання громадської активності, зокрема шляхом забезпечення відкритості і прозорості своєї діяльності, залучення громадян та їх об'єднань до формування і реалізації політики на всіх рівнях, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3

листопада 2010 року № 996 „Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики”, п. 9.2 Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України достроково була припинена діяльність Громадської ради при МВС України і поставлене завдання щодо формування нового складу Громадської ради при МВС України.[7]

Безперечно, Громадські ради ще не стали досконалим механізмом співпраці органів внутрішніх справ і громадськості, тому проблема вдосконалення їх діяльності на засадах взаємної відповідальності має забезпечити багатовекторність їх роботи та сприяти зниженню рівня відчуження між міліцією та суспільством. Фактична відсутність такої співпраці унеможливує реалізацію громадських ініціатив та проектів, спрямованих на покращення стану дотримання прав і свобод громадян в органах внутрішніх справ [8, с. 71].

Таким чином, на сьогоднішній день, одним із актуальних завдань діяльності правоохоронних органів є розширення мережі спеціальних суб'єктів протидії та запобігання злочинності із числа громадських організацій та їх залучення до активної співпраці з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами.

Література

1. Закон України „Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону” від 22.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2000. – № 40. – Ст. 338.
2. Закон України „Про боротьбу з тероризмом” від 20.03.2003 р. // Відомості Верховної Ради, 2003. – № 25. – Ст. 180.
3. Закон України „Про засади запобігання та протидії корупції” від 7.04.2011 р. № 3206-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
4. Указ Президента України „Про заходи з підтримки розвитку Українського козацтва” від 04.05.2007 № 378/2007 // Урядовий кур'єр від 16.05.2007. – № 84.
5. Громадські розслідування в Україні: міжнародний досвід у національному контексті. Науково-практичне видання / За заг. ред. Мартиненка О.А. – Київ, 2012. – 32 с.
6. Громадська експертиза діяльності органів внутрішніх справ України. Методичне видання. – Київ, 2012 р. – 84 с.
7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України „Про дострокове припинення діяльності Громадської ради при МВС України” № 684 від 08 серпня 2012 року // Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>
8. Права людини в діяльності української міліції. – 2011. – Київ-Харків: Права людини, 2011 р. – 354 с.